

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Mikołaj Pawlak

Warszawa, 09 kwietnia 2020 roku

03980200327952
RPW/13079/2020 P
2020-04-15

PRZ 400.4.2020.TD

Pan
Krzysztof Kwiatkowski
Przewodniczący Komisji
Ustawodawczej
Senat RP

Mikołaj Pawlak

W odpowiedzi na maila z dnia 30 marca 2020 r., w którym sekretarz Komisji Ustawodawczej zwrócił się o przedstawienie opinii Rzecznika Praw Dziecka wobec zawartego w druku senackim nr 90 senackiego projektu ustawy o zmianie ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r. poz. 969, zwanej dalej u.p.n), niniejszym przedstawiam, na podstawie art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz.U. 141 z 2020 r.) następujące uwagi.

Pozytywnie należy ocenić zamiar wprowadzenia przepisów gwarancyjnych ograniczających stosowanie tymczasowego pozbawienia wolności w postaci umieszczenia nieletniego przed rozprawą w schronisku dla nieletnich. Potrzebę wzmocnienia gwarancji procesowych w celu dostosowania do standardów określonych w art. 5 ust. 1 i ust. 4 EKPCZ stwierdził ETPCZ w wyroku z dnia 30 czerwca 2015 r. Grabowski p-ko Polsce. Przedstawiony przez Senat projekt ustawy ma na celu zrealizowanie zobowiązań wynikających z tego wyroku.

Rzecznik Praw Dziecka w pełni popiera prace legislacyjne nad wzmocnieniem gwarancji procesowych nieletnich, ale pod warunkiem, że projektowane przepisy będą wywoływały realny efekt. Jak bowiem wskazał ETPCz w wyroku wskazanym w uzasadnieniu projektu „*postanowienie Konwencji i jej Protokołów, art. 5 ust. 4 ma na celu zagwarantowanie praw, które nie są teoretyczne czy iluzoryczne, ale praktyczne i skuteczne (zob. Schöps przeciwko Niemcom, skarga nr 25116/94, pkt 47, ECHR 2001-I; oraz Sviřta przeciwko Łotwie, skarga nr 66820/01, pkt 129, ECHR 2006-III (wyciąg))”.*

Projektowane w druku nr 90 rozwiązania mają tymczasem niezwykle powierzchowny charakter i nie doprowadzą do zmiany praktyki orzeczniczej, ale raczej spowodują jej dalsze

Rzecznik
Praw Dziecka
Mikołaj Pawlak

utrwalenie. Sądy na bazie obecnych rozwiązań nie dysponują praktycznie żadną skuteczną alternatywą w stosunku do tymczasowego pozbawienia wolności w postaci umieszczenia nieletniego w schronisku.

Prowadzenie prac nad projektem zawartym w druku nr 90 było uzasadnione na etapie podjęcia pierwotnej uchwały Senatu z dnia 16 października 2018 r. (druk nr 602), ale nie w chwili obecnej, gdy Ministerstwo Sprawiedliwości prowadzi zaawansowane prace nad projektem nowej ustawy o nieletnich, który otrzymał w wykazie prac Rządu numer UD 480. Projekt ten jest po uzgodnieniach międzyresortowych i konsultacjach społecznych, a przed skierowaniem na Komitet Stały Rady Ministrów.

Projekt nowej ustawy o nieletnich wprowadza nowoczesne kompleksowe rozwiązania, które cechuje wewnętrzna spójność w przeciwieństwie do obowiązującej u.p.n. Obecnie obowiązująca ustawa w kształcie po kolejnych nowelizacjach jest powszechnie krytykowana za swój hybrydowy i prowizoryczny charakter.

Natomiast w rozdziale 3 „Środki tymczasowe i zatrzymanie” projektu nowej ustawy (UD 480) uregulowano kompleksowo instytucję stanowiącą odpowiednik środków zapobiegawczych na gruncie k.p.k. Projekt ten nie tylko konsumuje rozwiązania z senackiego druku nr 90, ale również tworzy realną alternatywę dla sądu orzekania o różnych formach tymczasowego pozbawienia wolności nieletniego.

Projektowany art. 44 UD 480 wprowadza całą gamę środków takich jak:

1. tymczasowy nadzór organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, której celem statutowym jest praca z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, zapobieganie demoralizacji nieletnich lub pomoc w readaptacji społecznej nieletnich, pracodawcy albo osoby godnej zaufania;
2. tymczasowy nadzór kuratora sądowego;
3. tymczasowe skierowanie do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją;
4. tymczasowe umieszczenie w rodzinie zastępczej zawodowej;
5. tymczasowe umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym;
6. tymczasowe umieszczenie w ośrodku wychowawczo-adaptacyjnym;
7. tymczasowe umieszczenie w zakładzie leczniczym;

8. umieszczenie w schronisku dla nieletnich;
9. tymczasowe zobowiązanie rodziców albo opiekuna w zakresie określonym w art. 18 ust. 1 pkt 1 i 2 projektowanej ustawy.

Co równie istotne pozostałe przepisy projektu określają szczegółowe dyrektywy stosowania tych środków przy uwzględnieniu zasady proporcjonalności. Sąd orzekając o tymczasowym umieszczeniu nieletniego w schronisku będzie musiał wskazać w uzasadnieniu postanowienia, dlaczego skorzystał z tego środka, a inne uznał za niewystarczające. Na konieczność takiego odniesienia się przez sąd krajowy w treści postanowienia zwrócił uwagę ETPCz w sprawie Grabowski p-ko Polsce.

Bez zapewnienia sądom alternatywy i bez określenia ram prawnych tymczasowego pozbawiania wolności proste uregulowanie polegające na dodaniu do obecnie obowiązującej u.p.n ograniczenia czasowego umieszczenia nieletniego w schronisku dla nieletnich i środka zaskarżenia, zaproponowane w druku nr 90, pozostanie iluzorycznym i jedynie formalnym wdrożeniem gwarancji, o których mowa w wyroku Grabowski p-ko Polsce.

Mając na uwadze powyższe postuluje wstrzymanie prac nad drukiem nr 90 i wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości z wnioskiem o wskazanie stanu prac nad rządowym projektem nr UD 480.

Epuz upony meunas

RZECZNIK PRAW DZIECKA

Nikola Pawlak